446

E

193

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

KW 446 E 193
446 E 193
37

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE

PROBATIONIBUS,

QUAM,
FAVENTE DEO TER OPT. MAX.
Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. HERMANNI van HALEN,

S.S. Theologiæ Doctoris, ejuſdemque Facultatis in Inclytâ Academiâ Ultrajectinâ Profeſſoris Ordinarii, Verbique Divini ibidem in Eccleſiâ Præconis,

NEC NON

Ampliſſimi Senatus Academici conſenſu, Nobiliſſimæque Facultatis JURIDICÆ Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS
Summiſque in UTROQUE JURE honoribus & Privilegiis ritè, & legitimè conſequendis.

Eruditorum examini ſubjicit,

JOH. VANDER HELST, Amſtelodamenſis.

A. D. 1. Jun. hora locoque ſolitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiæ Typographi, cIↃ IↃc LXXXIX.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

Illuſtri, Nobiliſſimo, Graviſſimoque VIRO,

D. JOANNI SYSEN, J.U.D.

Domino in Veenhuyſen &c. in Republica Groningenſi, ſenatoria Dignitate, ac prudentia clariſſimo, ad fœderati belgii conſilia quondam delegato, per cognationem mihi juncto, omni amoris, ac honoris cultu in æternum excipiendo.

NEC NON.

Vigilantiſſimis, Digniſſimiſque,

D. PAULO BUSIO, J.U.D.

In urbe patria Juriſconſulto celeberrimo, in hoc munere ſeniori meritiſſimo, fautori plurimum honorando.

D. THEODORO GRASWINCKELIO,

J.U.D. coram Curia Hollandiæ juris legumque peritiſſimo, Viro cum ſapientiſſimo, tum integerrimo Amico, unicè colendo.

D. REGNERO STAPEL,

In foro Amſtelodamenſi pragmatico expertiſſimo, Procuratori facundiſſimo, probitate, & humanitate ſatis conſpicuo, Patrono, de me, meiſque ſtudiis, quam optimè merito, omni grati animi teſtificatione ſempiternè proſequendo.

Mæcenatibus apprimè venerandis hæc Inauguralia,
Eà, qua par eſt, devotione, ex ſingulari pariter ac intimo animi affectu
Sacra facio
JOH. vander HELST, AUCTOR.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
PROBATIONIBUS.

THESIS I.

QUanta hujus lemmatis, cujus Provinciam defendendam obeo, ſit gravitas, quantumque in Jure obtineat, ex inde colligo, quod inanes omnes ſint actiones, pariter & exceptiones, niſi indubitata probationis fide apud Judicem competentem de iis conſtet, non tam deficiente Jure, quam non patente, *per l. 30. ff. de Teſtament tutela*: Tertium Juris objectum conſiſtit in proceſſu Judiciario, ſeu Judicio, ac variis actionum generibus, *§. final. inſt. de Jure nat. gent. & Civil. l. 1. ff. de ſtatu hominum*: quibus conjunctiſſima, & quaſi intima dicitur probatio, unde, ſive in actionum initio, ſive in fine, ſive in medio de ea in Jure agatur, ſecundum ordinem in *Cod.* obſervatum nihil præpoſterè commiſſum eſſe dici poſſet; *tot. titul. C. de prob. de Teſt. & fide inſt.* Imò, quod adeo ſit de ſubſtantia Judicii ut in ſummariis ad minimum Judiciis, omitti haud poſſit, *Zanger. de except. part. 1. c. 2. N. 9.* ſic ut per eam omnis lis ſubſiſtat, ex conſultiſſimis *Patroni mei*, rerum forenſium expertiſſimi cauſidici, deliberationibus, ego, dum fuerim amanuenſis, ultra quadriennium ſatis ſuperque exploratum habui, quin ac ideo luculentiſſimam hanc, & neceſſariam *probationis* materiam non perfunctoriè, perſpicaciori vero mentis acie diſquirere quam ſummoperè excitatus ſum.

II.

An ab adverbio probè, ſeu probo deſcendat probatio, latè diſcutere, cum parvi momenti conſtet, ſupervacuum eſt, de quo *Donell. ad titul de probat. cap. 1. N. 20.* in tranſitu nimis imperitos confutaſſe ſufficit, qui pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

bare dictum putant à probo, quod probè faciat, qui probat, ſed ineptè; cum iſto modo vir bonus, Reip. conſulit, ac inopes liberalitate ſublevat, aut agricola, qui in tempore agrum colit, probare diceretur, ubi qui hæc faciat, rectè faciat, & ex officio: quod autem generaliter probare dicatur, quando quis facit, ut probum ac rectum Judicetur id, quod agit, nos aptius putamus, & quidem duplici ſignificatione, reſpectu ſcilicet noſtri, cum probamus ea, quæ nobis placent, unde & probatum opus, quod ædificatum eſt ex ſententia locatoris: *quo ſenſu & Cic. probatio futura tua eſt, qui locas*: *facit l.* 37. *& l final. ff. locati conducti*, ac reſpectu aliorum, quando probare ſignificat, fidem alicui aliqua de re facere, ſive argumentis demonſtrare, ſive alicui perſuadere, & facere, ut probetur: *quo & reſpiciunt finalia verba in l.* 12. *ff. de probationibus*: Id enim præſtat in re controverſa, quam quis intendit, qui quod dicit, idoneis teſtibus, aut aliis legitimis probationibus ita eſſe doceat.

III.

Omnis, quæ à ratione de re aliqua ſuſcipitur, inſtitutio, à definitione proficiſci debet, *Cic. lib.* 1. *de officiis*: ut intelligatur, de quo diſputetur: ideoque, licet plurimas *ad rubricam ff. de probat.* recitet *Gothofred.*, mihi propono familiariſſimam, *quod ſc. probatio ſit rei dubiæ per argumenta, teſtes, & inſtrumenta facta fides*: *rei dubiæ*: evidentia enim probatione non indigent, *cap. evidentia de accuſat. arg. l.* 5. §. 1. *ff. qui ſatisd. cog.* ſic ut rei demonſtratæ ſatis demonſtratæ, fruſtra quid adjiciatur, & ſupervacuis laboret impendiis, qui rem claram nititur demonſtrare: *l.* 1. §. 8. *ff. de dote præleg.* quod latet itaque ac dubium ſit, probari debet, non notorium, quod enim omnes ſciunt, aut ſaltem ſcire eſt veriſimile, ut probetur, non eſt neceſſe: *l.* XI. §. 12. *ff. de act. empti. arg. lib.* 1. §. 14. *ff. de oblig. & act. Gomes. Tom.* 3. *reſolut.* 1. *N.* 41. *Weſenb. ad ff. de probat. N.* 7. *v. item facta.*

Per argumenta; *artificialia ſc.*, quæ artis ductu & rei beneficio, ejuſque circumſtantiis, & præſumptionum fontibus argumentando eruuntur, puta, quæ lac in mammis habet, eam peperiſſe conſtat, tum enim artes officium ſuum præſtare debent; *l.* 12. *ff. de ſtatu hominum* & Judex hac de re conſulet Phyſicos, cum neceſſe non ſit, ut *DD.* volunt, JCtum. Phyſicum eſſe, perinde ſi de finibus quæſtio oriatur, Mathematicos, ac ſuper læthalitate vulneris medicos, cum artifici in ſua arte credendum ſit, & Judex non poſſit arbitrari ex ſe in re, quam prorſus ignorat: *Julius clar. ſenten. l.* 5. §. *homicidium. N.* 170. *Carpzov. pr. crim. part.* 1. *quæſ.* 26. *N.* 24. *Paulus Zachias quæſt. med. leg. l.* 5. *t.* 2. *quæſt.* 5. *N.* 8. *&* 9. quare *inſita à*

Dia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

Dialecticis vocantur hæc argumenta; eò quod rei intrinſecus inſint: Et quamvis probationis *artificialis*, & *inartificialis* diſtinctio in Jure non reperiatur, nihil tamen habet incommodi, cum res ipſa reperiatur, *l.* 2. *C. de teſtibus l.* 2. C. *quor. appell. non recip.* reperitur nihilominue apud *Ariſtotelem*, *Quintilianum*, alioſque Rhetores, quibus hæc *artificialia* ἔντεχνοι ſunt dicta.

Per teſtes, & *Inſtrumenta*; *vulgo inartificialia*, oratoribus ἄτεχνοι dicta, pariter ac *aſſumpta*, quod extra rem aliunde aſſumantur, ſine ingenio, & arte artificis, & ad fidem faciendam ex Juramenti delatione, teſtium, & inſtrumentorum productione, partiumque confeſſione colligantur, in quibus maxima contentionum forenſium pars conſiſtit, *l.* 15. *C. de fid. inſtrum. Vinnius part. Jur. l.*4. *c.* 25. *l. N.* quæ probationis *artificialis*, & *inartificialis* genera ab oratoribus deſumpta, eleganter ex jure demonſtat *Donellus c.* 5. *de probat.* quorum ſpecies, cum non parem habeant vim, inde nata eſt, & uſu forenſi recepta, probationibus in plenam & ſemiplenam diviſio: cum vero *in ff. ut* &, *in C. de probationibus* primo generaliter tractetur, deinde de iis, quæ fiunt *per teſtes* & *inſtrumenta*, vel ideo, harum partitiones pro effectu, & vi, quam in Judiciis habent, *præmiſſis*, *quis*, *cui*, *quid*, *quando probare debeat*; in opportuniorem locum trajecimus, quando *ſingulas plenæ*, & *ſemiplenæ probationis ſpecies*, pro modo ſuſcepti operis ſingulis perſequemur argumentis.

I V.

Ei incumbit probatio qui dicit, *non ei qui negat*: *l.* 2. *ff. l.* 23. *C. de probat.*, hæc perpetua eſt Juris regula; quæ cum ſit bimembris, primo de affirmante agam. dicit autem non ſolum actor, ſed & reus, cum ſc. probat ſuam exceptionem: at dicendum videtur reo non incumbere onus probandi, cum tantum ei incumbit, qui agit, *per l.* 21. *ff. eod.* Sed *per d. l.* 2. *dicenti* incumbit, ergo & reo per auctoritatem *l.* 1. *C. eod.* ubi debitor probare tenetur, ſolutam eſſe pecuniam olim creditam, unde & reus excipiendo actor dicitur fieri: *l.* 1. *ff. de except. l.* 19. *ff. hoc. tit.* ſed movent quæſtionem *DD.*, an uterque per *d. l.* 1. *C. eod.* non probare teneatur, cum uterque dicit, actor ſe crediḍiſſe, reus ſe ſolviſſe? quam ſententiam fovet *Barthol.*, ſed refutatur ab aliis, & recte, nam primo, qui dicit ſe ſolviſſe, dicit ſe ſolviſſe debitum, cum ſolutio ejus ſit, quod debeatur: *princ. inſtitut. quibus mod. toll. oblig.* non opus igitur, ut probet actor creditum, cum reus fateatur mutuam pecuniam, eò quod ſe ſolviſſe dicat, & quod dicit actor non & controverſum: ac præterea *per d. l.* 1. probatio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

injungitur reo, ſic ut actor liberetur: ſolet & etiam moveri hæc quæſtio, cum actor inſtituat condictionem certi, quæ ipſi ex mutuo naſcitur *princ. inſtitut. quibus mod. re cont. oblig.* reus autem dicat, ſe dubitare, an pecunia ſit ſoluta, quia habet juſtam ignorantiæ cauſam, quis hic probet? & puto quod actor debeat probare, numeratam eſſe pecuniam, reus enim nihil dicit, adeoque nihil probat: ubi autem probaverit actor ſe credidiſſe, jam ſupereſt reo adhuc illa defenſio, exceptio ſc. ſolutionis, quam probare tenetur:

V.

Ei incumbit probatio, qui dicit d. l. 2. niſi *præſumptio* aliquando probandi onus transferat in adverſarium *per l. 24. ff. de probat. ſic per l. 25. ff. eod.*; qui ait, ſe ſolviſſe indebitum, probare hoc tenetur, cum præſumptio militet contra eum, & nemo præſumatur adeo reſupinus, ut facile ſuas pecunias jactet, & indebitas effundat: ubi præſumptio eſt pro patre, filium eſſe in poteſtate, filius, licet neget ſe eſſe in poteſtate, ob præſumptionem probare tamen id cogitur. *l. 8. ff. eod.* nec obſtat, quod *negantis nulla ſit probatio*, cum non tam negat filius, qui ait, ſe eſſe ſui juris, ac ſe libertum eſſe contendit per *d. l. 8. & l. 5. §. 1. ff. eod.*: ſic creditor, qui replicat, pactum perſonale interveniſſe, probare debet, cum præſumptio ſit pro herede, & plerumque tam heredibus noſtris, quam nobis ipſis cavere ſoleamus: *l. 2. ff. eod.* ſunt enim pacta ad heredes tranſitoria, ac pactum in dubio Reale præſumitur non perſonale: item Magiſtratus, quando pupillis tutores dedit, tenetur actione ſubſidiaria, ſi non ſint ſolvendo tutores, aut curatores per *l. 1. in pr. ff. de Magiſt. conv.* hic ſi excipit, quod tempore dationis fuerint ſolvendo, & ſatis idonei probare illud tenetur *per §. 13. d. l. 1.*; cum tamen videbatur dicendum pupillo incumbere probationem, ratiò eſt, quia quiſque præſumitur non idoneus eſſe facultatibus, niſi contrarium probetur, id eſt non præſumuntur facultates, magis præſumitur paupertas, *Donell. ad tit. de probat. cap.* IV. pertinet & huc *l. 2. ff. de pactis: arg. l. 18. ff. de adim. & transf. legat. ſeq. cap. final.*

VI.

Ei, qui dicit, incumbit probatio. d. l. 2. Quod non procedit in *materia poſſeſſoria rei corporalis*: poſſeſſor enim tuetur ſe commodo poſſeſſionis, itaque non probat *per l. 2. C. hoc titul. l. 24. ff. de rei vind. l. final. C. eod. l. 2. C. de edendo: §. retinenda 4. inſt. de interdictis l. 1. §. 6. ff. uti poſſidetis*: hinc poſſeſſor nunquam dicitur agere, itaque nunquam probat: neque obſtat *l. 16. C. de probat.* emancipati enim non idcirco probare tenentur, quod poſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

poſſident, ſed quia prædia donata aſſeverant, cum bona a defuncto relicta, non præſumuntur alterius eſſe, aut ab eo donata, niſi de donatione conſtiterit: pugnat tamen cum *l.* XI. *C. de hered. petit.* ubi poſſeſſores titulum ſuæ poſſeſſionis dicere coguntur. Sed ſcire leges non eſt verba earum tenere, ſed mentem, ac ſententiam, *cap.* VI. *decret. Greg. de verb. ſignif. Grotii introd. l.* 1. *p.* 2. *N.* 29. imo & contra verba mens eſt attendenda, textus *in l. non dubium C. de legibus*: ac proinde in *d. l.* 16. non hæc fuit Impp. ſententia, ut titulus poſſeſſionis probaretur, ſed prædia ſibi eſſe donata, ergo in collationem non imputanda: ſic ut poſſeſſor prædiorum non oneretur ulla probatione, & ſi nihil contra eum probatum fuerit, remaneat dominus, *per d. l.* 2. nec implicat ullam contradictionem quod nihil cauſæ habeat proprietas cum poſſeſſione *l.* 12. *ff. de adq. vel amittend. poſſeſſ. l.* 115. *ff. de verb. ſign.* cum aliud ſit dominium proprietatis: *l.* 13. *ff. de adq. rerum dom.* aliud ſit dominium poſſeſſionis: *l.* 2. *C. ubi in rem act. Gothof. ad final. verba l.* 1. *C. de judiciis.* Quid autem de uno caſu, quo poſſeſſor partes actoris obtinere dicatur *per final. verba* §. 2. *inſt. de actionis*, ſit decidendum; cum in toto jure nullibi reperiatur, me neſcire ingenuè concedo, & neſcire quod leges non indicent; eſt docta ignorantia; ſic ut infelix labor fuerit, tam diu, & anxiè quæſiviſſe & non inveniſſe, ac inventum iri ſpes ſit nulla, dum unus ille caſus, quo poſſeſſor rei corporalis agit in rem κεῖται ἐν ἀποκρύφοις: *Wiſſemb. ad inſt. diſp.* 44. *N.* 16. *diſſent. Gothof. ad d.* §. 2. *Jaſon eod. N.* 6. *Vinnius ibidem N.* 9. *Zoeſius ad ff. de probat: N.* 3. *in fine: Schneidw. d.* §. 2. *N.* 49. *Pacius, Cujac. Hottomann. ac in numeri alii.*

VII.

Ei incumbit probatio qui dicit d. l. 2. quod & obtinet in rebus in corporalibus: *arg. l.* 7. *&* 10. *C. de ſervit. & aqua*; ſic ut in ſervitutum vindicatione ex actione *Confeſſoria*, conſtet & poſſeſſorem juris, & petitorem eundem eſſe per *l.* 6. §. 1. *l.* 8. §. 3. *ff. ſi ſervitus vindicetur l.* 5. §. *final. ff. ſi uſuſf. petatur*, ac petitoris partibus fungi, & ſubire neceſſitatem probandi idem eſſe docet *Africanus in l.* 15. *ff. de novi operis nuntiat.* atqui, cum quælibet res præſumatur libera; *l. altius* 8. *& l.* 9. *C. de ſervitut. & aqua* poſſeſſor ab onere probandi titulum, quo ſervitus conſtituta eſt, nunquam relevatur. *Schneid. ad d.* §. 2. *N.* 41. ſeu inter vivos per contractum §. *final. inſtit. de ſervitut. præd. Grotii introd. l.* 2. *p.* 36. *N.* 1. *& ſeqq.* ſeu ultima voluntate, *l.* 16. *ff. commun. præd. & tot. titul. de ſervitut. leg.* ſeu etiam per ſententiam, *l. uſusfructus* 6. §. *conſtituitur ff. de uſufruct. l.* 22. §. 3. *ff. famil. erciſcund. l.* 18.

comm.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

comm. divid. vel per conſuetudinem loci, *l.* 1. §. *final. & DD. ff. de aqua plu. arcend. & l.* 1. *C. de ſervitut. à aqua*: aut denique per præſcriptionem, *l.* 2. *C. eod. l.* 10. *ff. ſi ſerv. vind. Grotii d. loco N.* 4. *Cæpolla de ſervit. urban. præd. cap.* 20. nec obſtant *l.* 43. §. 1. *ff. de adq. rer. dom. & l.* 14. *ff. de ſervitutibus*, cum poſſint longo uſu, qui pro poſſeſſione ſit, ita adquiri, ut velut jure impoſitæ utilibus actionibus vindicentur, *d. l.* 10. *ff. ſi ſervit. vind. l. final. in fine C. de præſcript. long. temp. arg. l.* 4. §. *final. ff. de uſucap. Perezius ad Cod. de ſervit. N.* 16.

VIII.

Ejus, qui negat, non eſt probatio; pars fuit altera *d. l.* 2. *ff. de probat.* tum, quia nos ipſa æquitas docet, neminem facto alieno onerari debere; *arg. l.* 74. & 155. *ff. de reg. juris.* tum, quia per rerum naturam negantis factum probatio nulla ſit, *per l.* 23. *C. de probat. l.* 11. *C. de non numerat. pecun.* non entis enim nulla ſunt genera, & propria, nullæ differentiæ, aut qualitates, nullaque principia & cauſæ, a quibus uti definitiones, ita & probationes ſumi poſſunt, *Goddæus ad l.* 5. *N.* 11. *ff. de verb. & rer ſignif.* cum probatio nihil aliud ſit, quam vera *facti* alicujus definitio, atque demonſtratio: imo nec ea, quæ non ſunt in rerum natura, poſſunt ſciri, nec cadere in perſonam teſtis, quia nemo per *Ciceronem*, rationem ejus, quod factum non eſt, aut ſolet, aut poteſt reddere: quæ cauſa, cur teſtes non debeant deponere, niſi de his, quæ percipiuntur *ſenſu externo per l.* 18. *C. de teſtibus l.* 20. §. *penult. ff. qui teſtam. facere poſſ.* ac ſecundum *Baldum* teſtes teneantur deponere de *ſua præſentia* in actu: quo & ſpectant dicta ſeq. Cap. 23.

IX.

Ejus, qui negat, per rerum naturam non eſt probatio d. l. 23. obſtat *l. optimam C. de contrah. & comm. ſtipul.* cum enim inſtituatur adverſus me actio, me hoc, vel illo die, contraxiſſe Francofurti, nego, me contraxiſſe, & probo me illo die fuiſſe Romæ, quæ probatio pragmaticis *alibi* vocatur: *Zoeſius ad ff. de probat. n.* 4. *Bronchorſt. centur.* 2. *aſſert.* 92. etiam indirecta, ſeu obliqua, cujus uſus eſt neceſſarius, quoties præſumptio eſt pro eo, qui affirmat, adverſus eum, qui negat, *Perez. ad Cod. h. t. n.* 9. negat & heres, quod legatarius affirmabat, bona ſufficere ad legata exſolvenda, nec hujus negationis probatio eſt ſupra naturam, oſtenſa prius quantitate legatorum, & patrimonii defuncti, facile heres probaverit, ac ipſi incumbit *per l.* 17. *ff. eodem*: negat poſſeſſor, qui actione in rem convenitur, auctorem dominum eſſe: §. 1. *inſt. de actionib.* quod facile probaverit, ſi *arg. l.*

14. *ff.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

14. *ff. de prob.* fiducia cauſæ ſuæ in re recipiat onus probandi dominium; *Schneid. ad* §. 2. *inſt. eod. n.* 49. cum certum ſit, duos ejuſdem rei in ſolidum dominos eſſe non poſſe *per l.* 5. §. *fin. ff. commodati, vel contra*: Verum non eſt attendendum, quid ex negatione conſequatur, ſed quid principaliter agatur, ſi quis enim prius quid affirmat, unde id quod negat, per conſequentiam colligatur, hic jam non quatenus negat, ſed quatenus affirmat, probare intelligitur *per Donellum* & alios interpretes *ad d. l.* 23. *C. de probationibus.*

X.

Præter facti negativam, quæ tempore, loco, & perſona, vel ſimili circumſtantia coarctata debet, & poteſt probari, d. l. optimam : §. *item verborum inſt. de inutilibus ſtipul. Godthof. ad d. l.* 23. *arg. l. final. C. de rebus creditis & jurej. & l. generaliter C. de non num. pec. l.* 25. §. *final. ff. de probat.* & Juris, cum omnia præſumantur legitimè, & ſecundum juris diſpoſitionem acta, *probanda, per l.* 5. *ff. de probat.* ſic ſtipulatio præſumitur ſolenniter contracta, ſi ſit ſcriptum, aliquem promiſiſſe: §. *ſi ſcriptum inſt. de inut. ſtip. l.* 1. *C. de contrah. ſtip.* ſic ſi ſcripſerit quis, ſe fidejuſſiſſe, præſumitur efficaciter per ſtipulationem concepta fidejuſſio: §. *fina. inſt. de fidejuſſ. l.* 30. *ff. de verb. obl.* ſic inſtrumentum, cui donatio fundi, etiam ignorante parte illata eſt, ritè compoſitum : *l.* 18. *C. de probat.* & procedit regulariter, cum præſumptio juris ſtat pro eo qui quid aſſerit; *Wiſsenbach. ad ff. hoc titul. n.* 9. *perinde etiam in negativa qnalitatis*; ſic qui ex perſona collegæ convenitur, eundem tempore depoſiti officii, ſolvendo fuiſſe oſtendet per *l.* 3. *C. eod.* item per *l.* 77. §. 25. *ff. de legatis ſecundo*, hæreditatem filios meruiſſe negans heres probare debet: facit *l.* 20. *ff. de manumiſſis teſtamento*: æquè, qui negat teſtatorem mentis compotem fuiſſe, & ita teſtamentum facere non potuiſſe, probare cogitur. *l. nec codicillos C. de codicilles*: cum vel in dubio nemo furioſus, ac demens eſſe præſumatur: *Maſcard. de prob. concl.* 503. *n.* 20. *& concl.* 825. *n.* 5. quo & pertinent *l.* 13. 14. *C. de probat.* ubi filius in quaſi poſſeſſione filiationis eſſe dicitur, communi ſc. opinione in epiſtolis vel ſcripturis pro filio habitus, & reputatus: atque debent hæ negativæ, quæ in effectu ſunt affirmativæ, ab eo, qui intentionem ſuam in iis fundat, probari: *Perez. ad. Cod. eod. n.* 10.

XI.

Ejus, qui negat, non eſt probatio d. l. 2. non obſtat *l.* 22. *C. ad l. Cornel. de falſis*: per quam tam ex parte accuſatoris, quam Rei negantis, in crimine falſi aliquando probationes exigit *Conſtantinus*, cum duntaxat memi-

 nerit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

nerit probationum indubitatarum, occaſione ſc. exhibiti ab adverſa parte instrumenti, de cujus fide non tantum a proferente, ſed & ab adverſario inculpante probationes admittuntur. *l. final. C. eodem.* ita ut non per conjecturas, aut quaſdam ſuſpiciones, legitimas verò, ac perfectas probationes vera de falſis ſecerni poſſent: quare nec in dubio ullam interpretationem faciendum eſſe *DD.* tenent cum inutilis, & pernicioſa ſit, & per *l. 2. §. 5. ff. de origine Juris* dicatur *fori diſputatio*; actor itaque, qui falſum arguere paratus eſt *d. l. final.* nulla expectare argumenta a Reo, ſed ipſe armis inſtructus accedere debet *l. 9. C. de edendo*: *nec impugnat l. 3. C. de abolitionibus*, cum a ſeparatis male inferatur, *l. 20. ff. de minorib. l. 5. §. 15. ff. de tribut. act.* & aliud ſit purgare ſe a crimine, aliud probare crimen, imo poteſt reo aliquando imponi jusjurandum purgationis, ſi ſit graviſſimæ ſuſpicionis: nec, quod in moderamine inculpatæ tutelæ reus teneatur probare 1°. *aggreſſionem alterius*: *per l. 5. C. ad l. Corn. de ſicariis*: *Damh. prax. crim. C. 76. n. 3.* 2°. *quod aggreſſus debeat eſſe in vitæ periculo conſtitutus*; *& illud non potuerit declinare quam internecione alterius, per l. 45. §. qui cum ff. ad l. Aquil. Carpzov. in prax. crim. part. 1. quæſt. 29. n. 20. & ſeqq.* 3°. *quod in flagranti crimine, ſeu durante offenſione ac tutela, incontinenti internecio facta ſit*: *Carpzov. d. l. n. 28.* cum reus homicidium confiteatur, non vero occidendi animo commiſſum, quod ſi probaverit, abſolvitur *d. l. 1. Cod. & l. 1. §. 3. ff. eod.* ſi enim voluntas nocendi non intercedat, crimen non contrahitur: *Gail. lib. 2. obſ. 110. in. pr. Matth. Stephan. ad art. 139. & ſeqq. conſt. Carolin. crim. ordo proc. in crimin. Reg. Philipp. art. 25. Grotii introd. lib. 3. part. 33. n. 27.* facit jus Divinum *Numer. cap. 35. v. 19. & ſeqq.* quæ exceptio cum ſit peremptoria, & in facto conſiſtat, ab accuſato probari debet: *S. v. Leeuwen ad Stylum proced. in jud. crim. art. 20. n. 4.*

XII.

Ejus, qui negat, non eſt probatio d. l. 2. objicitur denique actio *negatoria*, negatoria itaque probatio *Perez. ad Cod. de ſervitut. & aqua n. 23.* quamvis autem reſpectu ſuppoſiti ſemper verbis negativis, hæc actio, qua agimus res noſtras, non ſervire rebus, ſive perſonæ illius, qui contendit, jus ſibi in eis competere, *l. 2. ff. ſi ſervitus vind.* præſupponatur, *Jaſon ad d. §. æque inſt. de actionibus n. 47.* non tamen refert, cum implicitè affirmativam implicet, ſi & verbis affirmativis proponatur, & actor rem ſuam a ſervitute eſſe liberam declarari petat. *Zaſius ad d. §. 2. n. 31. n. hic. adverte.* cujuſque libertatis ulterior probatio non exigitur, ſi dominium verè, vel præſumptivè per poſſeſſionem ab actore fuerit probatum. *arg. l. 8. a. 9. C.* de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

de ſervitut. & aqua. cum agentis intentio Juris præſumptione fundata ſit, & actor agat negativè, reus excipiat affirmativè, & affirmatio, non negatio ſit probanda. *l. 23. C. de probat.* nec prodeſt, licet ſe in quaſi poſſeſſione ſervitutis eſſe probet, cum & ſervitutem ſibi eſſe conſtitutam docere teneatur; *Secundum gloſſ. & DD. in l. 8. §. l. ff. ſi ſervitus vindicetur:* poteſt tamen, ſi intendatur ſervitus eundi per fundum meum, *hæc negatoria* probari, non ut *DD.* volunt, probatione dominii, ſed quod olim prædium meum quidem ſerviit, ſed ſervire deſiit; *arg. l. 21. ff. de ſerv. præd. urban. & l. 20. verſ. item ſi ff. de ſervitut. præd. ruſt.* vel *per l. 4. §. 7. ff. ſi ſerv. viud.* ſi dicam, prædium non tuo, ſed vicini prædio ſervire; *Schneid. ad d. §. 2. n.* 43.

XIII.

Judici, qui cum actore, ac reo proceſſum conſtituit judiciarium, *Gudel. de jure nov. lib. 4. C. 4. cap. forus 10. extra de verb. & rer. ſignif.* cum ſuper re cogniturus ſit; *l. 1. C. de cond. ob turpem cauſam: probatio facienda eſt; l. 12. ff. de probat. l. 2. C. de edendo: an vero ſecundum acta & probata, an ſecundum conſcientiam* judex judicabit, diſſentiunt *DD.*; quæ novit judex, ut privatus, pro judicio non ſufficere, niſi ut publica ex probatis in judicio conſtent, & ea cognoverit tanquam judex, tenet *Perezius ad Cod. de probat. N. 3.* adeoque verius, ſi ſecundum acta & probata judicatum fuerit, *per l. 6 §. 1. ff. de offic. præſ. Perez. ad tit. de offic. rect. prov. N. 8. facit & l. 3. in pr. ff. de teſtibus*: nec recedunt *Canoniſtæ* in *cap. paſtoral. 28. §. quia vero de off. & poteſt jud.*, qui, etiamſi liquido conſtet; falſitate aliqua bonam cauſam lædi, nihilominus ſecundum acta & probata, non ſecundum conſcientiam, *innocentem* Judicem condemnantem, in foro animæ excuſant. *Clarus lib. 5. §. final. pr. crimin. quæſt. 66. N. 2.* quam doctrinam periculoſam judicat *Vinnius ad inſt. de offic. jud. N. 5.* cui tutius videtur, ita ex actis & probatis judicem judicare, ne tamen unquam judicet contra conſcientiam; *arg. l. 3. §. ejuſdem ff. de teſtibus l. 79. §. 1. ff. de judiciis*, atque ne impugnet *l. 14. C. de judiciis*; mihi vero, ſi ſalva religione ſecundum acta, & probata judicare non poterit judex, neutrum fieri debere, placet, & quod *Cujacius 12. obſ. 19. & Hottomann. illuſt. quæſt. 27.* ſuadeant, *id judici incumbere*, ut ſc. in tali caſu deponat officium judicis & perſonam teſtis aſſumat, ne flagitium religionis ac fidei loco ab ipſo exigatur: *Donell. comm. 26. C. 1. N. 10.* non enim ſecundum acta, ne pietatem ac conſcientiam lædat *arg. l. 15. ff. de cond. inſtitut.* non ſecundum conſcientiam, quia ſecundum acta & probatâ judicandum ſit *arg. l. 4. C. de edendo*: & teſtis, & judicis partibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

fungi, in una perſona non conveniat; ac non audiri poſſit, cum ad dictum unius teſtis, judicaret *l.* 9. §. 1. *C. de teſtibus* aut *quia denique probatio non Judici*, ſed hoc modo ſibi ipſi fieret: nec obſtat *d. l.* 6. §. 1. *ff. de offic. præſ.* cum ibi non conferantur *acta & probata cum conſcientia*, ſed duntaxat inter ſe, *ut non tam inſtrumentis*, quæ falſa eſſe poſſunt, *quam rei veritate*, quæ ex iis, quæ probantur, perſpicitur, *moveri* jubeatur præſes: neque *l.* 79. §. 1. *ff. de judiciis*, ubi religio non *refertur ad conſcientiam*, *ſed ad acta & probata*, cum ex ſententia animi Judicem æſtimare oporteat, quid aut credat, aut parum probatum ſibi opinetur *d. l.* 3. §. *ejuſdem ff. de teſtibus.*

XIV.

Quod tertio explorandum erat, *quid* ſc. probari debeat *in facto* conſiſtit cum ea, quæ *facti* ſunt, probationum ſint objecta: *l.* 16. *C. de probat. l.* 13. §. 2. *ff. de publiciana in rem actione. Merula Synopſ. prax. Civil. lib.* 4. *t.* 73. *cap.* 1. an *in ipſo Jure* quoque? vix putem, cum ſolæ *facti* quæſtiones in poteſtate Judicis ſint, non *juris*, *l.* 1. §. 4. *ff. ad SC. Turpill. arg. l.* 15. *in fine ff. ad Municipal. DD. apud Weſenb. ad ff. de probat. N.* 7. eò quod omne jus ſit certum, *l.* 2. *ff. de juris & facti ignorant.* niſi tamen agatur de Jure Controverſo, aut de communi DD. opinione quæratur, vel de applicatione Juris ad factum propoſitum diſceptetur, *Wiſſenbach. lib.* 22. *ad ff. diſput.* 43. *N.* 6. quæ cum ſit incerta, ubi de ea dubitatur, facti quæſtionis ſpeciem tum res induit, & Judicis eſt, ne aliter judicet, quam legibus, aut moribus (modo hi rationi non repugnent *l.* 14. & 15. *ff. de legibus*) ſit proditum *princ. inſt. de officio jud. auth. jubemus C. de judiciis*: ac ſi quid à litigatoribus, eorumve patronis minus fuerit dictum, id ſupplere, & proferre, quod ſciat legibus & juri publico conveniri: *l. unica C. ut quæ deſunt adv.* quod reſcriptum, an ſit intelligendum de his, quæ juris ſunt, & non de iis, quæ facti, *diſſent. DD. Vinnius ad inſt. de off. jud. in primo N.* 4. *in fine*: rectius tamen utraque ſupplere poſſe judicem, defendit *Anthon. Mattheus diſp.* VIII. *de judiciis N.* 73. ſi tamen dubitetur, utrum Jus allegatum *vigeat*, quod contingit in *privilegio*, *ſeu conſuetudine*, quæ *facti* dicuntur, probari debet: *l.* 34. *ff. de legibus*: *Gail. lib.* 1. *obſ.* 36. *in fine*: *facit l.* 5. *in princ. ff. probationibus.*

XV.

Ab affirmante Judici probationem facti faciendam eſſe diximus, quo ordine deciditur *in l.* 1. & 19. *C. de prob.* & *l.* 9. *C. de except. ſed quo tempore quæritur*? cum nihil nominatim de eo libris juris proditum ſit: unde non male infertur, ſi arbitrio judicis temporis definitio relinquatur: *Donellus lib.* 24.

cap.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

cap. VI. *vers in cæteris arg. l.* I. *C. de dilationibus*: *facit l.* 38. *ff. de excuſat. tutor.* regulariter, ſi ordinario contendatur judicio: *Schot. exam. iurid. h. t. poſt litem conteſtatam*: *tot. titul. ut lite non conteſt. non proced.* quando ſc. de re cognoſcendi poteſtatem judex habuerit, *Nov.* 53. *C.* 4. *arg. l.* 14. §. 1. *C. de judiciis & l.* 2. *C. de jurej. propter calumn.*, aut quod intenditur, utrum reus negaturus, aut confeſſurus ſit, ſciri poterit *l. unica C. de litis conteſt. uſque ad concluſionem in cauſa*: *auth. jubemus C. de judiciis*: *Novel.* 115. *c.* 2. *cap. cum dilectus extra de fide inſt.* quæ & de moribus obtinent, ſive in Jure conſiſtat cauſa, *art.* 89. *inſtruct. cur. Holl. Merula Synopſ. lib.* 4. *t.* 84. *cap.* 2. *N.* 8. ſive in facto, *d. inſtruct. art.* 146. & 148. *Wielant prax. civil. temp.* 6. *c.* 28. *Gail lib.* 1. *obſ.* 107. non verò ultra quartam productionem, quæ aliquando cum ſolennitate legali medio Juramento conceditur: *Nov.* 90. *c.* 4. *Gail d. l.* 1. *obſ.* 91. *N.* 4. & 5. *Merula d. l.* 4. *Tit.* 75. *C.* 1. *N.* 2. & *DD.* & *Tit.* 65. *cap.* 17. *nec etiam poſt publicata teſtimonia*: *Godth. ad authent. atqui C. de probat. arg. cap. ſæpe contingit in conſt. clement. de verb. ſignif. niſi* quis tamen bona fide petat, ut ulterius quid probare liceat: id enim tunc non ſolet negari, præcipue ſi ſit cauſa criminalis & probanda rei innocentia, cujus probatio non modo poſt concluſionem in cauſa, ſed & poſt rem judicatam recipi ſolet, *l.* 1. §. *final. ff. de quæſt. l.* 18. §. *cogniturum ff. eodem.*

XVI.

Poteſt & *ante litis conteſtationem* probari, ſi ex conventione circa ſolennem ordinem procedunt litigatores: *l. final. in fine C. de tempor. & reparat. appellat.* quod & uſuvenit in *exceptionibus dilatoriis*, quæ omnes, ſi paucas dempſeris, inter exordia litis opponi, probari, & decidi debent; *l.* 12. 13. *C. de except. DD. apud Zangerum de except. part.* 2. *cap.* 1. *N.* 3. *arg. l.* 4. *C. de juriſd. l.* 16. *in princ. C. de judiciis*: ob rationem, quæ colligitur ex *l.* 1. *C. de juriſd. l.* 1. *C. ubi de crimine agi oporteat*: *Perez. ad Cod. de except. N.* 5. *Gail lib.* 1. *obſ.* 33. *N.* XI. niſi forte poſt judicium cæptum novæ cauſæ, judicem tanquam ſuſpectum recuſandi, emerſerint *c.* 24. *de offic. & poteſt. jud. deleg. & cap.* 4. *de except.* *Nec* adverſatur *l.* 19. *C. de probat.* cum exceptiones dilatoriæ ſint duplicis generis, quarum aliæ concernunt proceſſum judiciarium, ut incompetentis fori, procuratoris: *l.* 7. *ff. de judiciis*: §. XI. *inſt. de except. & per d. l.* initio litis opponendæ; aliæ autem ipſius cauſæ merita, ut pacti conventi de non petendo §. x. *inſt. eod.*, non de dilatoriis judicii, ſed potius de dilatoriis actionis, & cauſæ, de qua agitur, vulgo intelligi debet. *Perez. ad Cod. de except. N.* 4. cum hæ proponantur, lite demum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

conteſtata, & probentur, probata agentis intentione *Weſemb. in parat. de except. N.* 10. *Schneidw. ad inſt. eod. N.* 9 §. *declinatoriæ; Vinnius ad inſt. h. t.* §. XI. *N.* 10. æque ac præſcriptiones peremptoriæ, quæ, cum non ad judicium conſtituendum, ſed jam conſtitutum finiendum pertinent, quandocunque ante ſententiam proponi & probari poſſunt: *l.* 4. *&* 8. C. *de except. l. peremptorias* C. *ſentent. reſcind. non. poſſ. l.* 10. C. *de fidejuſſ. Gudel. de jure nov. l.* 4. *c.* 7. *N.* 4. quibuſdam tamen exceptis, quæ ideo privilegiatæ dicuntur, quod litis ingreſſum impediant: *Bartol. in l. cum querebatur, judicatum ſolvi*: ut ſunt rei judicatæ, tranſactionis, ſolutionis, & ſimiles, quæ præter rem principalem etiam inſtantiam concernunt, & tum ut *peremptoriæ facti*, in continenti probandæ: *Bartol. in l. final. N.* 3. *ff. pro ſuo Baldus & DD. in l. edicto C. de edict. div. Adrian. tollend.*

XVII.

An vero conteſtari *eas peremptorias* initio litis; ſit neceſſe, non eſt expeditum: *conteſtationem enim exigunt, l.* 9. *C. de præſc. long. temp. l.* 8. *&* 9. *C. de except. non exigunt, l.* 2. *C. ſententiam reſcindi non poſſe*: *l.* 4. *C. de except. l.* 10. §. 1. *C. de fidejuſſorib.* hanc diſcrepantiam dextrè ſatis videtur ſuſtuliſſe *Donellus* 24. *comm.* 2., diſtinguens inter judicia ſtricti juris, & bonæ fidei: in illis, cum nihil in judicium deductum intelligi poſſit, de quo lis non aperte conteſtata ſit, ultra quod judicis poteſtas non excedit *l. ut fundus ff. comm. divid. l. unica* C. *de litis conteſt.*, initio litis nominatim conteſtari requiritur, ac poſtea pro arbitrio objici non licet, *Damh. prax. civ. cap.* 120. *N.* 4. in his autem per officium judicis exceptionibus, etſi non oppoſitis, ſatis conſulitur, etiamſi per conteſtationem nominatim non expreſſæ ſint: §. 30. *inſt. de actionibus l.* 3. *ff. de reſcind. vend. l. hujuſmodi* §. *qui ſervum ff. de legatis primo*: *l.* 38. *& l final. ff. de hered. petitione*: hodie autem, poſt ſublata bonæ fidei, & ſtricti juris judicia, indiſtincte in quibuſcunque judiciis, judicis poteſtatem extendi, ut peremptoriarum exceptionum, quarum conteſtatio expreſſe facta non ſit, ſi poſtea allegentur, cognitionem aſſumere poſſit, communis eſt Schola: *arg.* C. 12. *de except. Gudel. de Jure nov. lib.* 4. *c.* 8. *N.* 10. & multorum tribunalium ſtylo receptum eſt, ut reus ſimul, & conjunctim, quaſcunque exceptiones litis initio proponat, quod vocant procedere ad omnes fines: *Damhoud. prax. civil. cap.* 139. *Imbert. inſtitut. forenſ. lib.* 1. *c.* 31. exceptis declinatoria fori, litiſpendentiæ, & litisfinitæ, quæ ſolæ, & per ſe proponi poſſunt: *Inſtruct. cur. Holl. art.* 88. *Wieland. prax. civ. Temp.* 5. *c.* 20. *& DD. apud Groenw. de ll. abrog. ad tit. inſt. de exceptionibus.*

XVIII. Op-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

XVIII.

Opponi & poſſunt exceptiones poſt ſententiam *actioni rei judicatæ*; quod ſc. receperit actor id, quod petebat, *l.* 1. *C. de re judic.* quod poſt rem judicatam novatio factà ſit, *l.* 4. §. *ſi ex conventione ff. eodem l.* 1. *C. de execut. rei jud.* quod obligatio ipſo jure extincta ſit, *l.* 5. §. *penult. ff. de re judic. l.* 2. *C. de compenſat.* exceptio Macedoniani; Vellejani, *l.* 11. *ff. ad SC. Macedon.* licet enim unuſquiſque juri rectè renuntiet, dum juri pro ſe introducto, *l. penult. C. de pactis*: tamen jus, quod alterius, aut publicæ utilitatis cauſa, introductum eſt, nullius privata pactione, aut diſſimulatione mutari poteſt: *l. jus publicum. l. ſi unus* §. *pacta ff. de pactis. Donellus lib.* 22. *cap.* 8. *N.* 79. item doli mali, qua petimus nobi cedi actiones, *l.* 41. §. 1. *ff. de fidejuſſ.* & regulariter omnes exceptiones, quæ non tam cauſam, quam executionem impugnant, & poſt ſententiam non vero *contra* eam opponuntur: *DD. apud Merulam ſynop. pr. civ. lib.* 4. *T.* 40. *C.* 14. *N.* 2. *Gothof. ad l.* 4. *ff. de compenſat. Gail. lib.* 1. *obſ.* 113. *& lib.* 2. *obſ.* 117. *diſſent. Bronchorſt. cent.* 4. *aſſert.* 20. dum autem in executione adhibeatur cognitio ſummaria, *l. à divo Pro.* §. *ſi rerum ff. de re judicata*, exceptiones, quæ poſſunt probari *incontinenti*, & non requirunt indaginem, admittuntur: *l.* 3. §. *ibidem ff. ad exhibendum arg. l. ille à quo* §. *ſi de Teſtamento ff. ad SC. Trebell. & l. ſi is à quo in prin. ff. ut in poſſeſſ. legat.* ac proinde, ſi ex falſis inſtrumentis, vel teſtimoniis judicatum ſit, condemnatus *illico* falſi cognitionem probare tenetur: *l.* 1. *&* 4. *C. ſi ex falſis &c. Gothof. ad l.* 4. §. 6. *ff. de re judicata.* reſpuuntur vero; ſi quæ indagatio procedat à facto, & facti probatione, ſive à dubitatione juris, ſuper qua non eſt certa ac indubitata determinatio per *DD. in* §. *in bonæ fid. inſt. de actionibus* cum hæ non poſſint opponi in cauſis brevibus, ſummariis, & executivis: *Perez. ad Cod. de edicto Divi Adrian. N.* 3. *Claudii conſ.* 23. *N.* 60.

XIX.

Quo nos ordo hactenus perduxit, ſunt plenæ probationis ſpecies, quæ ſex à *DD.* vulgo enumerantur, & quidem ad *primam*, quam *teſtibus* fieri conſtat; de quorum uſu, cum frequens, ac neceſſarius ſit: *l.* 1. *ff. de teſtibus*: præſtaret tacere, quam pauca dicere: *numerus*, ubi non ſpecialiter eſt expreſſus, duo ſufficiunt, *l.* 12. *ff. & l.* 9. *C. cap.* 23. *extra de teſtibus*: modo ſint omni exceptione majores *l. optimam in fine C. de contrah. & comm. ſtipul.* §. 12. *inſt. de inutilib. ſtipulat.* nec obſtat, quo minus judex ex juſta cauſa plures requirere poſſit: *l.* 1. §. *final. & l.* 3. §. *ejuſdem*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

dem ff. h. t. Donel. ad. d. tit. cap. 7. & 10. ac quando plures ob ſuſpicionem lege deſiderentur, ut in teſtamentis ſeptem, §. 3. *inſt. de teſtam. ord. l.* 12. *C. de teſtam.* in codicillis quinque, *l. final. C. de codicillis.* totidem ſi agatur, de ſolutione debiti, nulla apocha accepta, *l.* 18. *C. de teſtibus. Mijnſinger. cent.* 1. *obſ.* 5. & in comparatione literarum tres, *l.* 20. *C. de fide inſt. Nov.* 73. *c.* 1. 2. *l.* XI. C. *qui potiores in pign.* non minorem numerum recipere tenetur: ſic & ampliſſimum ad ſufficientem coarctare, & moderari ex conſtitutionibus principum etiam ipſi conceſſum eſt: *Donell. ad tit. de teſtam. cap.* 10. *N.* 20. ne effrænata poteſtate ad vexandos homines ſuperflua multitudo teſtium protrahatur *l.* 1. §. *final. ff. eod. cap. ſignificaverunt extra de teſtibus*: atque ſi plures ſint ejusdem honeſtatis, & exiſtimationis, ex argumentis, & teſtimoniis, quæ rei aptiora compererit Judex, animi ſui motum confirmabit, *l.* 3. & 21. *in fine ff. eodem l.* 16. *ff. de accuſationibus.*

XX.

De perſona teſtium quæritur, an fides nulla ex cauſa legitima elevari poſſit? Cum enim ſuſpicionis exceptio poterit opponi, ad probationem nihil conferunt *per l.* 2. *à* 3. *ff. de teſtibus*: ſi pauper itaque, quem fames magis, quam fama incitat, teſtimonium præbeat, an de jure admittatur, concedo, quamvis interpretes cum *Duareno* diſtinguant, ſi habeat quinquaginta aureos in bonis, admitti; recuſari vero ſi non habeat: *arg. l.* 10. *ff. accuſat.* ac quod egenus honeſtæ fidei, & vitæ à teſtimonii dictione nunquam repellatur, tenet *Clarus ſent. lib.* 5. §. *final. quæſt.* 14. *v. Sed hic etiam arg.* §. *final. inſt. de ſuſpect. tutor.* cum non facultates, ſed mores quem ſuſpectum faciunt: *l.* 8. *ff. de ſuſp. tutor.* quo & pertinet comparatio in *d. l.* 3. non ſc. ut egenus ſecludatur, ſed ut tantam, quaſi locuples, non mereatur fidem, nec tantam plebejus humilior, quantam ſenator ac decurio, quod in judicis prudentia, & religione poſitum eſt; perinde ac ſi agatur de amicitia teſtium, an ſc. ſint admittendi, ex *levi* amicitia, quæ *media* dicitur *Godda. ad l.* 223. §. 1. *N.* 2. 3. *ff. de verb. ſign.* an autem repudiandi ex *intima* amicitia, quæ ex convictu quotidiano, & aliis aſſiduis officiis deprehenditur: hinc vulgatum per *l.* 10. *ff.* & *C. h. t.* quod nemo in re propria idoneus poſſit eſſe teſtis, cum quiſque ſibi ſit maxime amicus: nec obſtat *l.* 20. *ff. qui teſtam. facere poſſ.* & §. XI. *inſt. de teſtam. ord. cum per* §. 10. *inſt. eod.* totum negotium inter heredem & teſtatorem geratur, & legatarius non ſibi ſed hæredi teſtimonium dicat: Uti nec §. *ſi vero neque cap.* 7. *Nov.* 73. quonium tabellio non in cauſa, cujus damnum ac

emo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

emolumentum ad eum pertinet, teſtatur *l.* 1. §. *in propria ff. quando appel-land.* porrò, cum amor inter patrem & filium natura maximus ſit, ut tanquam cauſa explorata conſtitutum eſt, nec patrem filio nec filium patri teſtem idoneum intelligi *l.* 9. *ff. l.* 6. *C. de teſtibus.*

XXI.

Et quamvis ratio civilis, quæ conſiſtit in patria poteſtate, per emancipationem ſublata ſit: *l.final. de cap. minut.* ſit ut filius emancipatus, ſui juris effectus propriam habeat familiam *l.* 195. §. 2. *ff. de verb. ſignif.* & teſtimonium ejus non poſſit dici domeſticum: *arg. l.* 3. *C. SC.* naturalis tamen inclinatio manet, & jura naturalia ſunt immutabilia, §. 10. *inſt. de jure natur. gent. & Civil.* eò quod filius per emancipationem nec deſinat eſſe filius *d.l.* 9. *ff. &* 6. *C. eod.* dum utraque ratiò Civilis, & naturalis conjunctim requiratur, & neutra ſola ſufficiat: facit *princ. inſt. de nuptiis*: *l.* 1. §. 2. *ff. de obſeq. parent. & pat.* ex quibus teſtimonium domeſticum improbari conſtat *d.l.* 3. & merito, cum imperari poſſit, ut teſtes fiant; *l.* 6. *ff. de teſtibus l.* 4. *ff. de reg. juris*: producuntur enim de domo ejus, cujus poteſtati ſubjecti ſunt, *l. ædiles* 25. §. 2. *l.* 31. §. *padius ff. de ædilitio edicto*: *Gothof. ad l.* 24. *ff. de teſtibus*, putà ſervi, quorum teſtimonium non admittitur, *Nov.* 90. *C.* 6. *& Nov. Leon.* 49. *l.* 5. 8. *C. h.t.* reſtringitur *per l.* 7. *ff. eodem*: & rationem diſcutit *Anton. faber in Cod. lib.* 4. *T.* 15. *def.* 60. *N.* 9. item Mercenarii, qui nobis ex conducto ſerviunt; *l.* XI. §. I. *ff. de pœnis*: uxores, quas conſtat de familia mariti eſſe, *l. quicunque C. de re militari. l.* 1. *ff. de ritu nuptiarum*: *l.* 4. *C. de crimine expilata hered.* & generaliter omnes, qui ita ſunt in domo alicujus ut in eos pater familias imperium habeat; *Donell. ad tit. de teſt. c.* 3. quibus quantum veritatis ſit tribuendum, prudens judex facile æſtimabit: *Paul.* 5. *ſent.* 15. De fratris teſtimonio quid decidendum, diſſentiunt *DD.* ſi ſc. alter emancipatus, vel uterque ſui juris ſit, quorum alii emancipatum audiendum affirmant: *Alciatus de præſumpt. reg.* 1. *præſ.* 3. *Coſtal. in l.* 4. *ff. de teſtibus*: alii improbant: *Duarenus* 1. *Perez. ad C. h.t. N.* 8. in probatione autem ætatis per *l.* 8. §. 6. *C. de repud.* & ibi *brunnem.* in cauſis matrimonialibus: *bartol. in l. parentes* 6. *C. de teſtibus. Brouwer de jure connub. lib.* 1. *cap.* 23. *N.* 12. *cap.* 3. *extra qui matrimon. accuſ. poſſ.* ac denique in cauſis maritimis: *Taco Glins pag.* 10. *v. van ſijn Schipluyden*: *Stracchade nautis*: *part.* 5. *ſummar.* 1. Teſtimonia admittuntur domeſtica: *Rota genuenſ. decis* 130. *N.* 5.

XXII.

Item, qui inimicitiæ Capitalis ſuſpicione non carent, teſtimonii dicendi

jus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

jus denegatum eſt, *d. l. 3. in princip. & l.21. §. 4. ff. auth. ſi teſtis. & l.*
ſi quis teſtibus C. *h.t. l. comparationes* C. *de fide inſtrum.* inter quos ſc. cri-
minalis lis mota eſt, *Nov.90. c.7. Donell. c.4. h.t. N.* 10. an vero, qui
notatus ſit, & reprehenſibilis debitè teſtetur, controvertitur, cum honeſtam
& inculpatam vitam oſtendere debeant teſtes: *Nov. 90. c.1. Duarenus ad*
tit. de teſt. cap. 6. placet affirmativa *per l. 2. ff. eod.* quippe ex dignitate,
moribus, gravitate, honeſtate, & fide teſtium judex colligit, quantum
fidei, quis mereatur: *l.3. §. ideoque divus & d. l. 21. §. 3. ff. eod.* nec
obſtat *d. l. 3. §. lege* junct. *l. 15. & l.21. ff. h.t.* dum inde conſtet, quod
incluſio unius ſit excluſio alterius: *l. 12. in pr. ff. de judiciis: arg. l. ex*
eo. ff. h. t. & hos nominatim lege eſſe comprehenſos, quos non accuſa-
tio, aut criminis objectio infames fecit, ſed ſententia: *l. 7. ff. de publicis*
judiciis. l. 14. ff. h. t. l. 17. §. in quæſt. ff. ad municipal. l. unica C. de
reis poſt. facit l. 9. C. de oblig. & act. diſſentit Jus Canonicum per
cap. 54. & final. extra de teſtibus: at licet ſpecialiter certis legibus publico-
rum judiciorum infames teſtimonii dictione non prohibeantur, tacitè ac ge-
neraliter ſatis legibus arcentur, ut quod privatis legibus omiſſum ſit, re-
ligioni judicantium non omittatur. *arg. l. 13. ff. de teſtibus.*

XXIII.

Removentur etiam & alii propter lubricum conſilii, impuberes ex ætate,
d. l. 3. §. lege: idque in omnibus cauſis, excepto crimine læſæ majeſtatis,
l. 10. ff. de quæſtionibus: alii ex animi morbo, furioſi, mente capti, *l.20.*
§. 4. ff. qui teſtam. fac. poſſ. alii ex ſexu, ut mulieres, ſed in teſtamentis
tantum, *d. l. 20. §. 6. ff. qui teſtam. l. 18. ff. de teſtibus: hottoman. 3.*
obſ. 14. prorſus cum nihil cognitum dici poteſt, quod in facto conſiſtat,
niſi id ſenſu corporis uſurpaverimus, apparet, non ſufficere, ſi quis dicat
ſe ſcire, niſi & cauſam, quæ teſtimonium vel confirmat, vel infirmat, ut
ex Baldo refert Sichard. in d. l.3. N. 2. ac quidem à naturali aliquo ſenſu
petitam, *l. 18. C. de teſt. d. l.20. §. penult. ff. qui teſt. fact. poſſ.* & rei,
de qua agitur, convenientem, *arg. l. ſi arbiter ff. de probat. l. 2. §. 8. idem*
ff. de aqua pluvia arcenda: cap. licet ex quadam, extra de teſtibus: qui enim
dicunt, quæ non noverint: *Nov. 123. C. 7.* vel ſibi non conſtant, aut
vacillant, meritò rejiciuntur: *l. 2. l. 16. l. 21. §. final. ff. eod. Nov.90.*
c. 3. Gail. lib. 2. obſ.66. arg. l. 188. ff. de Reg. juris. cap. licet cauſam vs.
quanquam extra eod. aut denique etiam ſi Jurati non ſint: *l. 9. in pr. C. eod.*
cum tota teſtationum vis ex teſtium jurejurando pendeat: *maranta prax.*
de teſt. produc. N. 19.

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

Conditio, fortuna, fides, diſcretio, ſexus,
fama, ætaſque bonis teſtibus eſſe volunt:

XXIV.

Secunda ſpecies plenæ probationis contingit *per inſtrumenta*, ut ſcripturas fide dignas, *l.* XI. *ff. finium regund. l.* 4. *de edendo*: *l.* 22. *C. de epiſc. & Clericis Nov.* 73. *cap. Sed etſi quis*: quæ licet laxiore ſignificatione de omnibus, quibus cauſa aliqua inſtruitur, dici poſſint, *l.* 1. *ff. de fide inſtrum.* ſtrictius nos accipimus, de tabulis, ſeu ſcripturis, quibus Judici fit fides noſtræ intentionis: *l.* 1. *ff. de inſtructo*; *vel inſtrum. legat. l.* 7. *ff. de feriis, & dilat. l.* 99. *ff. de verb. ſign.* ut ſunt tabulæ cenſuales: *l. cenſus ff. de probat. l.* 3. *C. ſine cenſu, vel relig. fund.* vel quæ ſigillo confirmantur a magiſtratu, aut ab iis, qui publici alicujus officii auctoritatem habent indubitatam, *Wieland prax. civil. temp.* 6. *cap.* XIX. unde publica, *per l.* 31. *C. de donat. l. final. C. de re jud.* dum nulla inficiatione, aut contrariis teſtibus infringi poſſint, *l.* 30. *C. de donat. Bald. in l. ſi quis* 21. *C. ad l. corn. de falſis*: *Gudel. de jure noviſſ. lib.* 4. *c.* XI. *N.* 6. quare potiora teſtibus, *d. l. cenſus & l.* 31. *C. de donat. arg. cap.* 7. *extra de prob.* 6. quo & pertinent *anth. ad hæc C. de fide inſtrum. & l.* 6. *de relig. & ſumpt. funer.* ſolent his annumerari inſtrumenta à tabellionibus ſcripta, forenſia ſc. *l.* 20. *C. de fide inſtrum.* & rectè, cum utique & argentarii, & tabelliones publicæ ſint perſonæ *l.* 10. *ff. de edendo. l.* 3. *C. de tabulariis & l.* XI. *C. qui potior. in pign.* licet enim eorum fides in dubium vocari poſſit. *Nov.* 73. §. *ſed etſi quis*: & §. 5. *arg. l.* 14. *C. de contrah. & comm. ſtip.* major tamen, quam inſtrumenti merè privati, eſt auctoritas, modo interveniant ſolennia, *d. Nov.* 73. *c.* 5. ſecundum naturam negotiorum, *Nov.* 44. nec non annus, menſis & dies rei geſtæ, *Nov.* 47. *c.* 1. quæ ex jure unde viginti enumerat *J. Verwey, de arte teſtandi pag.* (mihi.) 182. quem numerum ſecundum mores cujuſcunque regionis, iterum coarctat *Gudelinus de Jure Nov. l.* 4. *c.* XI. *N.* 22. proinde ut uſitatas clauſulas inſerendas, inuſitatas, aut non neceſſarias, prætermittendas putet *Weſenb. ad ff. de fide inſt. N.* 5. *Sichard. in rub.* C. *de fide inſt. N.* 7. loci nulla mentio, quamvis adjectio ſit utiliſſima *arg. d. l. optimam.*

XXV.

Ad robur, quod attinet, *authentica* vulgo *originalia*; *l. final. ff. quemadm. teſtam. aperiantur l.* 4. *ff. familiæ l.* 8. *ff. eod. l. penult. C. de diverſis off.* plenam fidem facere, nemo ambigit, quam non merentur *exempla*, quæ *Paulus in l.* 2. *ff. de fide inſtrum.* vocat calumnioſa, *l.* 5. *ff. famil. erciſc.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

l. 7. & auth. ſi quis in aliquo C. de edendo, *l. Sancimus C. de diverſis reſcriptis*, *Gail lib. 1. obſ. 94. N. 2. Mynſing. centur. 6. obſ. 73.* niſi ex authentico fide publica deſcripta, *l. 57. ff. de adminiſt. tutor. cap. 1. & 2. extra de fide inſtrum.* idque à proferente probetur *l. 2. C. de teſtament.* exemplum vero exempli an probet, *DD.* diſſentiunt, ſi fide publica, & vocato adverſario fuerit deſcriptum, ſententia placet affirmativa: *Imbert. lib. 1. inſt. forenſ. cap. 47. ad verb. proferant*: Negativa, de exemplo in archivo publico recondito, cum ſola cuſtodia ad fidem nihil conferat, & tempus non ſit modus inducendi obligationem, *l. 44. ff. de oblig. & act.* porro, ſi de fide inſtrumentorum nihil dicatur, generaliter reſponſum eſt, non poſſe adverſus ſcripturam interrogari teſtes: *Paul. l. 5. ſent. 15. l. fin. C. ad l. Corn. de falſis l. 1. C. de teſtibus*: cum plus virium habeant contractuum inſtrumenta, quam nudæ aliorum teſtium voces: *lex ſcripturas & auth. ſeq. C. qui potiores in pignore*, & ſcriptum non niſi contrario ſcripto refellatur: *l. 25. §. fin. ff. de probat. l. generaliter C. de non numerata pecun.* proinde ut per *l. ſancitus C. de teſtament.* ſola voluntatis declaratio, ad infirmandum teſtamentum non ſufficiat niſi & tempore decennii antiquatum; aut per *Nov.* 107. *c.* 2. ad teſtamenti revocationem ſoli teſtes nihil præſtent, niſi & aliud teſtamentum vel *ex non* ſcripto fecerit, qui ante fecerat ex ſcripto: nec obſtat *l. 15. C. de fide inſtrument.* licet enim regulariter teſtimoniorum & inſtrumentorum æqualis ſit virtus, in multis tamen inſtrumentorum probatio teſtium depoſitioni prævalet. *d. l. cenſus, & l. 3. C. ſe minor ſe major*, *l. 3. §. duæ ff. de Carboniano edicto*, *l. 6. C. de fide inſtrum.*

XXVI.

Confeſſio in Jure facta, tertia plenæ probationis ſpecies eſt *l. 1. ff. & Cod. de confeſſis l. certum. ff. eod.* cum probato habeatur, quod quis confeſſus ſit; *l. 25 ff. ad l. Aquiliam. l. 1. & ſeqq. ff. de interrog. in jure faciend.* ineptè itaque & ineleganter factum eſſe ſuſtinet *Duaren. de prob. cap. 2.* qui confeſſionem vocant probationem probatiſſimam: *Gail. lib. 2. obſ. 106. n. 2.* cum non probetur, niſi ad minimum duobus teſtibus *d. l. 12. ff. de teſtibus*: & confeſſio argumentum non præſtet neceſſarium, nec in cauſa civili, nec in cauſa criminali, *arg. l. 1. §. final. ff de quæſtionibus*: aptius vero, vim ſeu vicem probationis confeſſionem ſaltem obtinere tenet *Gudelin. de jure nov. lib. 4. C. 17. n. 2.* modo jus & naturam recipiat, *l. 13. ff. de interrog. in Jure. l. 14. in fine ff. eod.* hinc quæritur, cum confeſſi pro judicatis habeantur *d. l. 1. & 6. ff. & c. h. t.* num condemnatio ſit neceſſaria? & placet, lite ſc. conteſtata. *l. 74. ff. de judiciis*: non rei quidem judicandæ, ſed litis æſtimandæ,

mandæ, vel ſimilis rei gratia, *l.* 3. *&* 5. *ff. de confeſſis.* nec impugnant finalia verba *d. l.* 25. *ff. ad l. Aquil.* cum in condemando Judex non poſſit contra confeſſionem ſtatuere, ac in hoc judicio tanta rerum cognitione, quanta vulgo in aliis, opus non ſit, *l.* 71. §. 2. *ff. de legat.* 1. & poſt confeſſionem in Jure factam nihil amplius quæratur *l.* 40. §. 1. *ff. de pactis.* & *l.* 56. *ff. de re judicata ubi Godthof.* diſplicet autem, ſi ante litis conteſtationem confeſſio facta fuerit, cum ipſe ſua ſententia damnetur. *d. l.* 1. *& l.* 6. §. *final. ff. t.* ideoque ex diè confeſſionis tempus ſolutionis præſtitutum computatur: *Paul.* 5. *ſenten.* 5. §. 2: *diſſent. gudelin* ac alii interpretes.

XXVII.

Facti evidentia, quæ cum inſtrumentis publicis ac rebus judicatis notorium conſtituit, *Gail. lib.* 1. *obſ.* 16. *N.* 7. & quam *inſpectionem ocularem* vulgo vocant Pragmatici, quartam plenæ probationis ſpeciem ſibi vindicat, & *Jure*, cum ſit optima, firmiſſima, & clariſſima probatio, ceteriſque omnibus potentior; *Maſcard. lib.* 1. *concl.* 8. *n.* 7. *& ſeqq.* ſi quis enim aſſerat vulnus atrox eſſe, & mox indicet locum, aut quis in ipſo crimine reperiatur, quare ſufficienter convinci cenſetur, probationes hæ in dubium revocari haud poſſunt; *l. vulneris ff de injuriis. l. ſi irruptione ff. finium regund. cap.* 15. *cauſ.* 2. *quæſt.* 1. *l.* 32. *in pr. ff. de minoribus l. lex quæ* §. *ſed etſi C. de adminiſt. tutor.* hujus uſus eſt, cum in aliis rebus quam plurimè, tum maxime in cauſa finium regundorum, damni infecti, novi operis nunciatione, ædibus ruinoſis, impenſis factis, & aliis ſimilibus cauſis, quarum ſummam colligit *Althus. lib.* 3. *dicæolog. cap.* 28: *n*: 35: quæ, cum tam ſtultum ſit in rebus apertis argumentari, quam ſuo ſole clariſſimo, lumen mortale adferre: *Rota genuens. deciſ.* 14. *N.* 48. ut cauſæ manifeſtæ non deſiderant ordinem judiciarium: *Bald. in l. ſi quis* 17. *fine C. de teſtibus*: *præſes Everhard. conſ.* 86. *in fine*, *& conſ.* 213. *N.* 2.

XXVIII.

Quinta conſiſtit *in Jurejurando*, ſi ſit præſtitum, habetur perinde ac probatum, *l.* 11. §. *final. ff. de jurejurand.* ſic ut ſi propriè loquamur, jusjurandum probatio non ſit, *nam nec juſſus* probare, ſi deferat adverſario jusjurandum, *voluntarium* ſc. cum ſit in arbitrio ejus, cui delatum eſt, illud referre: *l.* 34. §. 6. *l.* 38. *ff. & l.* 8. 9. *C. de jurej.* & in judicio deferri poſſit etſi nihil probatum *l.* 35. *ff. eod. Groenweg. de LL. abrog. ad d. l.* 9. *C. h. t.* auditur, quod ſit *neceſſarium*, ſi in judicio relatum ſit & neceſſario præſtandum: *l.* 12. §. 1. *C. eod.* cum non debeat jurisjurandi conditio, diſplicere ei, qui detulerit. *d. l.* 34. §. 7. *Juſſus autem*, ab onere probandi magis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

relevatur, quam vere probat, ſi præſtet jusjurandum; *l.* 13. §. *final.* & *l.* 30. *in pr. ff. h. t.* putà *Judiciale*; quod cum non deferendum ſit, cauſa niſi dubia *l.* 31. *ff. eod.* quæritur; an ob ſemiplenam probationem, per unum ſc. teſtem omni exceptione majorem admitti ſoleat? *ut DD. l.* 3. *C. de rebus creditis* communiter interpretantur, ſed non rectè, cum parfa ſint non probare, & imperfectè probare: *arg. l. quoties ff. qui ſatiſd. cog.* ac unus teſtis, qui non debet audiri *per d. l.* 9. §. 1. C. *de teſtibus* cauſam dubiam facere non poſſit, ne de ſervis quidem alienis, probationis habendæ gratia *l.* 20. *ff. de quæſtionibus*: niſi forte & alia argumenta, atque indicia concurrant *Duaren.* 2. *diſp.* 33. *Neoſtad. cur. Holl. decis.* 57. *N.* 1. C. 2. *extra de probar.* dum ſc: utrinque probetur, exitumque quærat judex, nec invenit, nec ſcit quo ſe inclinet: ac non adverſatur *l. Theopompus ff. de dote prælег.* cum eo caſu dos, non ex teſtimonio, ſed potius ex arbitrio filiæ conſtituitur & teſtator voluit, ut arbitrio ſoli crederetur, ejuſque cenſuræ ſtaretur. *Aliæat. lib.* 2. *parerg.* C. 19.

XXIX.

Sexta denique plenæ probationis ſpecies colligitur *ex argumentis, artificialibus; ſeu obliquis*, juſtis ſc. ac urgentibus animum boni ac conſtantis Viri ad credendum plane, accedente neceſſaria *Juris* ratione; facit *l. final. c. de probat.* ſic ut ad condemnationem ſufficiant, nec probationem in contrarium admittant; unde *certa*, quæ Jure non reſpuuntur, vocantur hæc argumenta: *l.* 19. C. *de rei vind. Jure prodita*; *l.* 15. C. *de jure dotium*: *apertiſſima rerum argumenta*; *l.* 3. §. 4. *ff. de ſuſpect. tutor. liquida*; *l.* 2. C. *de in litem jurando*: *evidentiſſima*, *l.* 34. §. 3. *ff. de legat. po. manifeſtiſſimæ rationes*; *l.* 17. *in fine ff. de manumiſſ. teſtam. neceſſaria*, *l. optimam* C. *de contrah. & comm. ſtipul.* Τεκμήρια apud *Ariſtotelem*, quorum in jure paſſim occurrunt exempla, *l. ſi conſt. & Godthof. ff. ſoluto matrimon. l.* 34. C. *ad l. Juliam de adulteriis l.* 6. C. *de dolo malo. & l. dolus* C. *de reſcind. vend.* ex quibus cum ſint præſumptiones *Juris & de Jure*, lex firmum jus ſtatuit, eas habendo pro veritate *arg. l.* 1. §. 1. *final. ff. de minoribus l.* 53. *ff. de reg. juris l.* 50. *ff. de cond. indeb*: juncta *l.* 9. C. *eod. l.* 7. C. *de condictione ob cauſam datorum*: *l.* 21. *ff. de inofficioſo teſtam. l.* 23. C. *ad* SC*tum Vellejan. l. final.* C. *ad* SC*tum Macedonian. l.* 15. §. 3. *ff. de re judicata.*

XXX.

Tantum de probationum ſpeciebus, quas plenas appellavinus de iis tandem, quæ carent plena fide, & ex *levioribus* conſtant *argumentis*, *Weſemb. ad ff. de probat. n.* 4. ac primo intuitu de ea, quæ fit *per teſtem unicum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

cum pro reo vel actore, cum per ſe ad ſententiam ferendam non ſufficiens ſit, niſi aliunde juvetur: *DD. in l. admonendi ff. de jurej. arg. l. 3. §. 1. ff. de teſtibus & l. 3. C. de rebus creditis*: præced. cap. 28. putà proferri chirographum quod is, adverſus quem profertur, a ſe ſcriptum neget, eumque eſſe hominem vitem, & contemptum, cum proferens ſit gravis & ſpectatæ fidei accedere teſtem unum integri exiſtimationis, qui pecuniam, ex chirographo petitam, numerari viderit, negantem convinci, etiam comparatione literarum aut confeſſione extrajudiciali: hæc & ſimilia, cum valere non poſſint, quia magna ſunt, valere utique debent, quia multa ſunt, ut, quod pondere deeſt, numero ſuppleant: quo pertinet illud *Ovidii lib. 2. de remed. Amor. vers. 12.*

Forſitan hæc aliquis (nam ſunt quoque) parva vocabit,
Sed quæ non proſunt ſingula, multa juvant.

nec tamen ex his quicquam certi præſcribimus cum omnia Religioni, & judicis arbitrio committenda ſint, ut ipſe ex animi ſui Sententia æſtimet, quid aut credat, aut parum probatum opinetur *l. 3. §. 2. ff. de teſtibus, farinac. lib. 1. conſil. 36. & lib. 1. deciſ. 116. & ſeqq.* plene tamen præter *d. l. Theopompus* teſtis unicus probat *arg. l. final. C. de fideicomm.* quin & accuſati innocentiam: *Bartol. in d. l. admonendi. vers. quæſo quid ſi actor. ff. de jurejur.* ut & in occultis delictis, prout latius adſtruit. *Anton. Gabriel. concl. 7. de teſt. per tot. & Gomes. variar. reſolut. l. 3. C. 12. n. 21. plotus de in litem jurando. §. 4. n. 22. & ſeqq. farinac. d. loco.*

XXXI.

Secunda imperfectæ probationis ſpecies, vulgo quadruplex, *Oldendorp. tract. de ſemiplena probat. fol. 285.* & præter alios *DD. late Jaſon. in d. l. admonendi* quanquam in eo non adeo ſit laborandum, ut ad certas ſpecies revocetur, cum ſingulæ ſint infirmæ, & non niſi plures coacervatæ proficiant, *ex literarum comparatione* producitur. *l. 20. C. de fid. inſtrum.* quæ cum ſit ultimum indagandæ veritatis ſubſidium, eſt fallax teſtimonium; *Coler. de proceſſ. fol. 365. n. 96.* nec temere, aut ſine quibuſdam cautionibus admiſſum; *perez. ad. Cod. de fide inſt. n. 21.* non ſc. ex inſtrumentis, niſi quæ adjunctam habeant trium teſtium ſubſcriptionem, quorum duo ad minimum ſuam recognoſcant manum, aut ſi illam inficientur, collatione propriæ manus convincantur, ſic ut conſtet, ſine teſtibus literarum comparationem fuiſſe inutilem, teſtibus accedentibus, non neceſſariam, cum per *Nov. 73. C. 3.* quæ viva voce, & cum jurejurando proferuntur, multo fide digniora eſſe, quam ipſam per ſe ſcripturam arbitratus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

tratus fuit Imperator, niſi tamen hactenus, ut judicis animus in eandem ſententiam magis confirmetur, ſi comparatio teſtibus conſentiat. *Donell. lib.* 25. *C.* 2. *ad tit. de fide inſtrum. n.* 60. alioqui non niſi ex chartis publicis, in quibus teſtium ſubſcriptio non eſt neceſſaria; *arg. auth. adhæc. C. de fide inſt.* exceptis iis privatis, quibus adverſarius pro ſe utitur; *Nov.* 49. *Cap.* 2. aut ſaltem ex iis, quæ ab aliquo tabellione confecta ſunt. *d. l.* 20. *C. de fid. inſt. literarum comparatio* conceditur: quamvis de jure noviſſimo quorumvis inſtrumentorum ex ſola aliorum hujuſmodi comparatione, probatio valeat, modo res, de qua agatur, ſit infra auri libram, aut ruri contrahatur: *Nov.* 73. *C.* 8. *&* 9. *l.* 17. *& auth. ſeq. C. ſi certum petatur*: *auth. etſi contractus C. de fide inſtrum. Menoch. de arbitrar. judic. lib.* 2. *Cent.* 2. *caſ.* 114. *pag.* 219. *Nicol. de paſſ. de priv. ſcriptur. lib.* 2. *de apocha manu debitoris conſcripta pag.* 235. *Carpzov. definit. forenſ. part.* 1. *conſt.* 17. *def.* 15. *rebuffus ad conſt. reg. in tract. de chirog. & cedul. recogn.* præcipue in præfat. *N.* 28. *& ſeqq.* ac ſi aliqua fiat contradictio, moveri poteſt Judex ad delationem jurisjurandi. *d. Nov.* 73. *C.* 4. *&* 7.

XXXII.

Tertia conſtat *ex ſcripturis privatis*; *l. quis* §. 1. *ff. de edendo*: *l. inſtrumenta*, *l. exemplo*, *l. rationes*, *C. de probat.* quæ per ſe ad probationem non ſufficiunt, niſi jurejurando aut confeſſione adjutæ; *arg. l. generaliter*, *C. de non numerat. pecun.* quod enim per *l. etiam ff. de probat. & l.* 1. *C. ſi min. ſe maj.* parentum ſcripturis, de anno, & die, quo nati ſunt liberi, confectis *l.* 2. *in pr. ff. de excuſat.* ætas probetur, eſt jus ſpeciale, cum in eo nullum adhuc commodum, aut damnum filiorum verſatur, quæ & contrariis probationibus infirmari poſſunt; *l.* 29. *ff. de probat.* Nec obſtat *l. non eſt novum*, *C. edendo*: cum per *l.* 6. *C. eod. & l. illatæ C. de fide inſtrum.* privata inſtrumenta contra ſcribentem, non autem pro ſcribente probent; ſic libri tutorum probant contra ſcribentes in receptis; *l. qui ſub cond. ff. de cond. & demonſtrat. l.* 46. §. *tutelæ ff. de adminiſt. tut.* ſed quoties privata inſtrumenta utriuſque contrahentis conſenſu ſint ſcripta, plene creditur: *arg. l.* 26. §. 1. *& l.* 34. *ff. de pignor. & hypoth.* aut ſi inſtar publicorum inſtrumentorum trium teſtium ſubſcriptione confirmata fuerint; *Nov.* 73. *c.* 4. proinde ut in materia prælationis, ſi tempore priora ſint, merito poſteriori hypothecæ præferantur, cum ſuſpicio fraudis, ac doli ceſſet; *l.* XI. *C. qui pot. in pign. facit Grotii introd. lib.* 3. *p.* 5. *N. final. diſſent.* praxis *Amſtelod. recept. per Groenw. ad Grot. lib.* 12. *p.* 48. *N.* 33. quod vero in foro mercatorio literæ, ac libri mercatorum vim publicorum inſtru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

inſtrumentorum habeant, nimis notum, quam quod defendi debeat; *albert. gent. de advocat. Hiſpan. lib. 2. c.* 10. & requiſita congeſſit: *Gail. lib. 2. obſ.* 20. *Nicol. de paſſ. de priv. ſcript. lib. 4. quæſt. 21. de lib. mercat. N.* 30 *& ſeqq Groenw. de ll. abrog. in l.* 5. 6. 7. *C. de probat. rota genuenſ. deciſ.* 142. ſic ut conſuetudo in locis, ubi vigent mercimonia, poſſit privatam ſcripturam facere authenticam *per cap. dilectus ext. de fide inſt.* recte itaque concludit *Straccha, d. loco*: in curia mercatorum æquitatem præcipue ſpectandam, cauſaſque ex æquo & bono dirimendas; cum ibidem de apicibus Juris diſputare, minime congruere, nemo eſt profecto, qui neſciat *arg. l.* 21. §. 3. *ff. de teſtibus*: ſpecialiter in aſſecurationibus: *art.* 43. *ord. proced. in foro aſſecur. Amſt. recept. conſuet. Antwerp. tit.* 54. *art.* 4. 5.

XXXIII.

Suprema denique ſemiplenæ probationis ſpecies, non ex phyſica ac *neceſſaria* ratione, *ex argumentis autem*, quæ vocantur *contingentia*, & quorum *conſequentia* non eſt *neceſſaria*, Juris ſc. præſumptionibus infertur, & quidem *veriſimilibus*, *praced. cap.* 5. juncta *l.* 3. *l.* XI. *l.* XII. *ff. de probationibus*: quæ, cum non ex certis, ſed probabilibus tantum, ac *fortioribus* oriatur ſignis, merito probationi contrariæ cedit; *d. l. chirog. ff. eod. l.* 16. *C. de prob. l. final. ff. de eo quod metus cauſa*: quandoque etiam *non repugnantibus*, ut cum levi ſaltem aliqua ſuſpicione nitatur, puta furtum ab eo factum eſſe, qui in ædibus fuit; ſervum, qui ab emptore aufugit, fugitivum, antequam emeretur, fuiſſe; *l. emptorem, l. enim probatio ff. eod.* fuga enim, licet magnam ſuſpicionem pariat adverſus fugientem, non tamen juſtam meretur fidem indicta cauſa: *per auth. ſi vero, C. ut omnes jud. tam civ. quam milit.* item liberam eſſe, cujus pater liber eſt, *l.* 10. *C. de probat.* ingenuum, cujus fratres ingenui; *l.* 17. *C. eod.* legitimum filium non eſſe, quem irata mater, ut ſpurium in actis profeſſa; *l. neque natales C. eod.* quæ & ſimilia, cum ſint ſigna *leviora*; ac onus probandi in adverſarium non trajiciat, ſed qualequale indicium faciant, per ſe admodum ſunt infirma, plerumque tamen aliis adjuncta, plenam facere fidem, atque ad comdemnationem etiam in criminali Judicio prodeſſe conſtat ex *l. Procula ff. l. inſtrumenta, l. final. C. eod. l.* 19. *C. de rei vind. l.* 1. §. 1. *& q. ff. de quæſt. l.* 22. *C. ad l. Corn. de falſis*, *Mynſing. cent.* 6. *obſ.* 97. *N.* 8. *Vultej.* 2. *Jurìſprud.* 2. *N.* 79. *Itaquè* in omnibus hiſce articulis, ac toto *probationum* uſu, propter cauſas in judicio controverſas inſtituto, ut veritas certo conſtet rerum adminiculo, quod Judex aut condemnando, aut abſolvendo ſequatur, *bonè Deus*, quam latè patet æquitatis ratio, quam oportet Judicem lynceis oculis perſpicere circumſtantias omnium rerum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

POSITIONES.

I.

Princeps ex contractu cum ſubditis in ipſa delatione Imperii inito, tam tenetur, imo magis, quam aliquis ex ſubditis. arg. cap. prim. de probat.

II.

Nec movet, quod Princeps ſit ſolutus legibus : l. princeps 31. ff. de legibus : *cum legibus non ſit ſolutus :* l. digna q. 4. Cod. eodem. *ac utrum rectè, diverſo conſiderandi modo.*

III.

Multum in Jure incerto tribui oportet reo, Poſſeſſioni, multum cauſæ, multum circumſtantiis perſonarum : Nec tamen ex eo, Jus certum ac finitum non poſſe dici, ſequitur.

IV.

Ad conſuetudinis eſſentialia non ſpectat contradictorium judicium, ſed omne rei momentum eſt in tacito populi conſenſu.

V.

Tutoris datio de jure civili, non eſt Imperii, non Juriſdictionis, ſed a ſola lege quocirca nec ea, nec poteſtas decernendi venditionem, aut obligationem prædiorum minorum, vel admittendi tranſactionem de alimentis futuris, teſtamento relictis, mandari, aut prorogari poteſt.

VI.

Etiam conceptus alternativè libellus valet, 1°. cum dubitatur, qualis actio ſit inſtituenda : l. 1. §. 4. ff. quod legatorum : 2°. *cum agendum eſt* ex l. rem majoris, 1. c. de reſcind. vend. l. 1. ff. de publiciana in rem action. l. ſi fundus 16. §. in vindicatione 3. verſ. ſi vero ff. de pign. & hypoth. arg. l. 21. §. 6. ff. de act. empt. *aliiſque caſibus.*

VII.

Pactum de hereditate vivi, & certi acquirenda, conſervanda,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

vanda, vel amittenda ipſo jure nullum eſt, at Jure valet Canonico.

VIII.

Debitoris pactum de non petendo prodeſt & fidejuſſoribus: ſi autem debitor poſtea ſit pactus; ut a ſe petatur, ex eo fidejuſſor denuo non obligabitur.

IX.

Non eſt de eſſentia mandati ad lites, ut ſpecialis fiat mentio ratihabitionis.

X.

Reſtitutio minorum non competit fidejuſſoribus: nec majoribus communem, ac dividuam cauſam habentibus cum minoribus, ſecus individuam:

XI.

Reſtitutio in integrum non datur adverſus præſcriptam actionem Paulianam.

XII.

Actio in rem exerceri poteſt, & in loco domicilii veri poſſeſſoris, licet res ibi non ſit ſita, & in loco rei ſitæ.

XIII.

In publicis judiciis non conveniuntur heredes, etiam poſt litis conteſtationem, multo minus antè eam, niſi caſibus in l. ex judiciorum 20. ff. de accuſat. l. 2. ff. ad l. Jul. repetund. l. final. ff. ad l. Jul. pecul. *expreſſis & ſimilibus.*

XIV.

Legitima non poteſt ullo modo a teſtatore gravari, nec dari, niſi inſtitutionis titulo, cujus quantitas reſpectu parentum, ac fratrum etiam aucta eſt.

XV.

Subſtitutio facta in codicillis valet in vim fideicommiſſi.

XVI.

Per querelam inofficioſi ſola heredis inſtitutio, reliquis ſalvis reſcinditur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

XVII.

Jus accreſcendi non tranſit in emptorem.

XVIII.

Non eſt pugna inter l. quæ pater 32. ff. famil. erciſc. & l. cogitatione 21. Cod. eod.

XIX.

Poſſunt commodè conciliari l. ſi pæn. 19. §. 1. l. in ſumma 65. §. final. ff. de condict. indeb. cum l. repetitio 44. eod.

XX.

Nec eſt ulla antinomia inter l. Cajus 39. ff. de pign. act. & l. fidejuſſor 26. §. 1. ff. de pignoribus.

XXI.

Exercitoria datur contra ſingulos exercitores in ſolidum.

XXII.

Pactiones cum hoſtibus factæ, valent Jure gentium nec adverſus eas eſt poſtliminium.

XXIII.

Ad pretii ſoluti, & uſurarum quantitatem, ceſſio valet.

XXIV.

Sub proteſtatione & pro honore facta ſolutio cambii, contra quoſcunque parit actionem negotiorum geſtorum.

FINIS,

AC

SPES MEA CHRISTUS.

AD

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

A D

Præſtantiſſimum Eruditiſſimum Virum Juvenem

D. JOANNEM vander HELST,

in illuſtri Academia Ultrajectina Doctoratûs gradum ſummâ laude conſcendentem.

MArs fremat horrendus, generoſo in pectore Muſæ
Nil curant lituos, nil quoque roſtra movent,
Roſtra petit Pacis, ſervatque, domique, forique
Hic uti Myſta ſagax, Amſtela teſtis erit.

Non-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

Nonne Tibi Themidis juſtiſſima velle tueri
Semper erat Zelus ? nautica ſicut acus
Sponte Polum vergens, rabidi quam murmura Venti
Vix removent centro, ſic tua Muſa facit.
Huc igitur juris ſancti ſanctiſſime Cuſtos,
Ex meritis ornet pulcra corona caput.
Amſtela Te genuit, rumor tuus urbe vagatur
Leydâ, ubi Te perhibent grande fuiſſe decus
Ejus Athenæi: Precor ut mox Curia dicat,
Immortale paris per tua geſta decus.
En redimitus ades, Tibi nunc data ſumma poteſtas
Juris-Conſulti, totus in arte Sophos;
Stas Athleta bonus, cedo, quis Te ditior alter?
Semper honos, gazæ, queis fruiturus eris.

JACOB BIBEN.
M. D. A.

IN

IN EUNDEM,

ODE.

SEdulò tandem ſtudiis peractis ,
Victor ut pugnâ rediens , ſalutem
Cùm ſuæ magnam Patriæ paravit ,
Advenis HELSTI;

Advenis cinctus viridante lauru ,
Debito multo renitens honore ,
Quem tibi ſacræ Themidis labores
Promeruére.

Quid moras nectis ? Propera ! Recluſæ
Arcis Auguſtum Themidis cacumen
Scande ; Nam Te met manet hic honorum
Major acervus.

Interim dulces , amor ante cuncta
Noſter , ô Muſæ , reſerate Alumno
Oſtium veſtro , meritoſque mecum
Spargite flores.

JOHANNES HEYMAN,
Phil. Stud.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
446 E 193